

Een bewerkt schedeltje

Door Werner Peters¹

Soms vind je wel eens iets dat op zichzelf al leuk is maar nog wat apart is dan je in eerste instantie gedacht had. En wat ik u hier laat zien is nou zo iets. Zal u zo dadelijk vertellen wat er nu zo speciaal aan is maar laat mij u eerst eens vertellen waar het vandaan komt.

Deze vondst komt uit mijn dorp Balgoy, Gelderland, 13 kilometer zuidwestelijk van Nijmegen. Hij kwam bij de ontgraving in 2012 van de nevengeul van de Maas tevoorschijn ter hoogte van het Loswalpad, en stak gewoon boven het zand uit. Dit zand is in de 30er jaren met de Maaskanalisatie tussen de kribben van de Maas gestort en komt uit de Maasbedding. Het stuk zat onder het vuil en klei dus in eerste instantie schopte ik er gewoon tegenaan omdat ik dacht dat het een verrot stuk hout was. Omdat er zo'n vreemd uitsteeksel aan zat bekeek ik het nog eens wat beter en zag toen pas dat het een stuk gewei is waaraan nog een deel van de schedel vastzit. Dat fragment van de schedel bestaat uit een helft van het voorhoofd met een stuk van de oogkas en snuit.

Het geheel is egaal bruin verkleurd en ziet eruit alsof het al lang onder de grond heeft gelegen. Exact te dateren kun je het zo echter niet, daar zou laboratoriumonderzoek voor gedaan moeten worden. Het materiaal is niet versteend en de details zijn goed bewaard gebleven. De breukvlakken zijn scherp en weinig afgerond. Dit alles wijst erop dat deze vondst weinig getransporteerd is door het wassende water. Heb het stuk thuis schoongemaakt en had het vermoeden dat het aan een ree heeft toebehoord.

Voor de zekerheid heb ik navraag gedaan bij Dr. John de Vos in museum Naturalis te Leiden, een expert in fossiele macrovertebraten. Hij was zo vriendelijk mij te helpen en bevestigde mijn vermoeden en kon me zelfs nog meer over dit bot vertellen.

Het gevonden stuk heeft aan een mannelijke ree, een reebok, toebehoord. De schedelnaad is niet volgroeid geweest want anders was deze niet zo mooi op het midden weggebroken. Het is dus een jong dier geweest maar wel een met

een bijna volgroeid gewei. Het was een gezond, goed gevoed dier want het gewei is rijkelijk geornamenteerd. Het gewei is niet compleet, de bovenste stang is afgebroken. Hij zal maar enkele centimeters langer geweest zijn daar het fragment vanaf de basis al 17 centimeter lang is en de geweien van volwassen reeën niet langer dan 25 centimeter worden. Aangezien het gewei bij de breuk al taps toeloopt zal het vlak bij de onderste punt afgebroken zijn. Over het algemeen heeft een volwassen ree drie punten maar gezien de leeftijd van het dier zal deze er waarschijnlijk maar twee gehad hebben.

Reeën worden zo'n 15 jaar oud. De losse schedelnaad en het gewei zien er slank en wat klein uit, waarschijnlijk zal het dier ongeveer vier jaar oud geweest zijn toen het stierf. Het is zelfs grofweg te schatten in welk jaargetijde dit dier gestorven is. Ieder jaar werpen reeën ergens in oktober tot januari hun gewei af. Daarna begint een nieuw gewei te groeien onder een fluwelen basthuid. Die basthuid schuren ze er in maart tot juni vanaf omdat tegen die tijd het gewei volgroeid is.

De vondst van Balgoy. Bij het pijltje: schedelfragment met krassen.

Detail van het schedelfragment met de krassen.

Het gevonden fragment is volgroeid en de bast is afgeschuurd geweest. Het dier zal dus hoogstwaarschijnlijk in de zomer of herfst gestorven zijn, of in ieder geval tussen maart en januari tussen het volgroeid zijn van het gewei en het afwerpen daarvan. Hoe het dier gestorven is, is niet te zeggen.

Bij het schoonmaken viel mij iets op dat op vele manieren geïnterpreteerd kan worden. Er staan namelijk krassen op het voorhoofd van dit schedeltje die een ruitpatroon vormen. Ze zitten op enigszins regelmatige afstanden en zijn egaal met de rest van het bot gekleurd. Aangezien de rest van het bot zo weinig slijtagesporen vertoont lijken deze krassen niet door natuurlijke processen te zijn gevormd. Het bot is hard genoeg bewaard gebleven dat dit niet tijdens het schoonmaken gebeurd kan zijn.

Dan kom je er toch op uit dat een mens deze patronen doelbewust in het bot gekerfd heeft. Soms zijn de lijnen dubbel gekrast, blijkbaar om ze duidelijker te maken. Het zijn geen slachtsporen, die verwacht je niet op die plaats. Het dier moet dood geweest zijn toen deze krassen gemaakt zijn. Het is mogelijk dat dit dier door de jacht gesneuveld is maar alle breuken lijken natuurlijk te zijn geweest. Het

dier kan dus ook verdrongen zijn of een andere natuurlijke dood zijn gestorven. Het is dus mogelijk dat iemand dit schedeltje gewoon gevonden heeft en het wat op heeft willen sieren met deze krassen.

Maar waarom? Dat is een vraag waar vaak de meest wonderlijke betekenissen aan gegeven worden. Magische tekens van druïden, offers voor de goden, dodenmaskers, huwelijksgeschenken, grensmarkeringen van lokale stammen of gebruikt bij mannelijkheidsrituelen en ontgroeningen. Dat is allemaal mogelijk, net zo goed als dat iemand een speeltje heeft gemaakt voor zijn kinderen, als versiering voor zijn huis of zich gewoon flink verveeld heeft en zomaar wat heeft lopen krassen en het daarna maar in de Maas gegooid heeft om er vanaf te zijn. We zullen het nooit weten, en dat is misschien wel het interessantste. Want je kunt erover fantaseren zoveel je wilt en iedereen mag er zijn eigen interpretatie aan geven.

Bij deze zou ik graag John de Vos nogmaals bedanken voor de goede uitleg die hij mij destijds gegeven heeft.

(Red.: Artikel is, iets aangepast, overgenomen uit 'Vondsten uit onze bodem' van Pagus Balgoye, Heemkundekring van Balgoy/Keent.)

¹Werner Peters, e-mail: werner_peters@hotmail.com